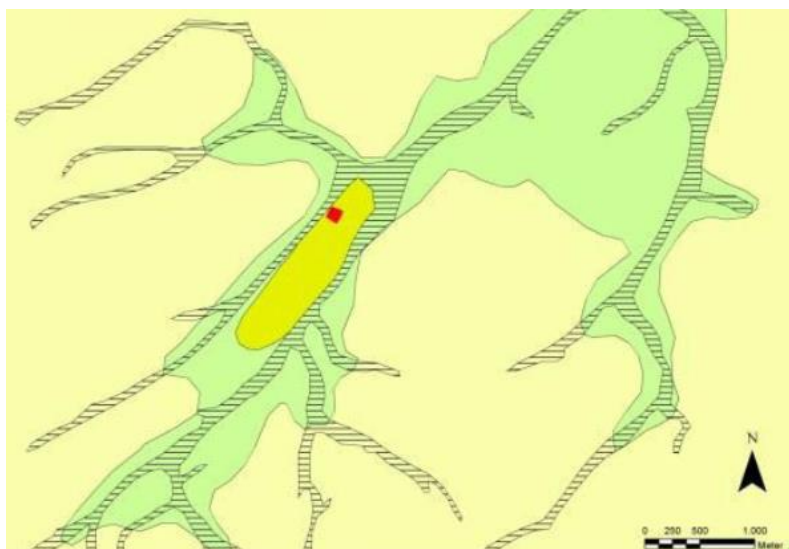

Jaar 001 - In de nevelen der tijd

De oudste menselijke sporen die in de streek gevonden werden, dateren uit de brons en ijzertijd, dus van 2000 jaar voor Christus tot zo'n 50 jaar ervoor. Daarbij is de bewoning van de Kemmelberg en de Catsberg door de Kelten bekend.

Uit het verslag van de opgravingen bij de Koestraat, halen we dat er hier een **prehistorisch grachtensysteem** gevonden werd uit de Late Bronstijd of de Vroege IJzertijd (1100 tot 600 v. Christus). De sporen zijn plaatselijk vastgesteld in de noordoostelijke helft van de site op ca. 80cm onder het huidig loopniveau.

Het gaat hier om een gracht die oorspronkelijk 1,5 m diep en 3,5 m breed is. De gracht

werd gedateerd aan de hand van een depositie onderaan in de gracht.

Het grachtencomplex is voorlopig moeilijk te interpreteren. Het vormt waarschijnlijk het onderdeel van een monumentaal landinrichtingssysteem of een open cultusplaats. De omvang van een dergelijk complex kan variëren van 1000m² tot meerdere hectaren. Beide

vindplaatstypen zijn voor de periode Late Bronstijd en Vroege IJzertijd nagenoeg onbekend op de Vlaamse leemgronden.

Rituele begraafplaats?

Tijdens het onderzoek werd een omgrachte structuur gevonden tussen de Koestraat en de Boomgaardstraat in Poperinge. Het gaat vermoedelijk om een **openlucht heiligdom**. Naast de rechthoekige vorm wordt ook een kringgreppel opgegraven waarbinnen een

brandrestengraf is bewaard.

Nog twee andere brandrestengraven tonen aan dat dit gebied tijdens de metaaltijden en mogelijk ook de Romeinse periode werd gebruikt voor rituele activiteiten ende de dodencultus.

Daar kortbij in de Zwijnlandstraat vond men enkele aarden potten uit deze periode.

Was er hier ooit een voorhistorisch kerkhof?

We gingen alleszins ook eens op zoek naar het toponiem 'Kerkhof' en we vonden dit in de hellehoek van Poperinge.

In het jaar 1664 vinden in de gasthuisrekening volgende post:

Jan Catrycke is schuldich over een

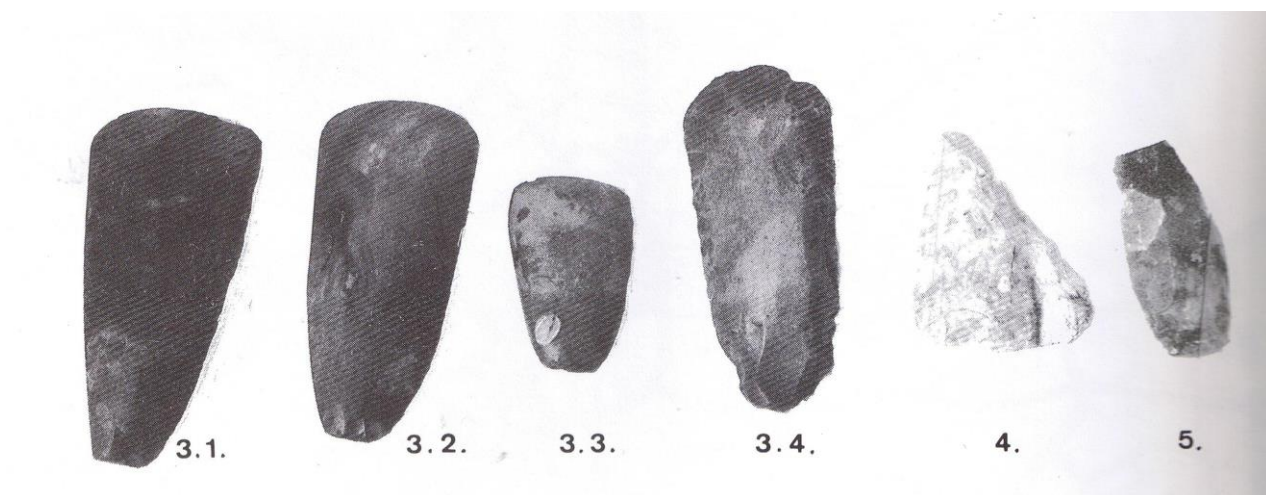
jaer cheinspacht van twee ghemeten, onder hofstede ende gerslant, ghenaemt **'t Kerckhof**, onder d'heerlickhede van 't Swynlande ande **Wulfilstraete**, verschenen halfmaerte 1664 – 5de jaer van 11 – 24 pond parisis – dus hier in ontfangt – xxiiij – 24 - pond parisis.

Het is wel heel vreemd dat we hier in deze omgeving – langs de Wulphillestraat - het toponiem **Kerkhof** vindenn, maar bij ons weten is hier nog nooit een opgraving geweest.

Het waren zeker niet de eerste vondsten die men te Poperinge deed uit deze periode.

In augustus – september 19902 hield men in de Gasthuiskapel te Poperinge een tentoonstelling onder de titel: 'Poperinge ondersteboven'.

Uit de katalogus, uitgegeven door 'Aan de Schreve' halen we de onderstaande foto van Stefaan Cossey:

Hierop zien we eerst 4 verschillende gepolijste bijlen die op of liever 'onder' de Poperingse grond gevonden werden. Nummer 4 werd in de Doornstraat gevonden. Nummer 4, een driehoekig werktuig in silex werd ter hoogte van het bejaardenhuis 'Sacré Coeur' in de Bruggestraat gevonden.

De fragmenten van de voorraadpot – nummer 9.5 – dateren uit het ijzertijdperk – ongeveer 500 jaar voor christus.

De pot is dikwandig en met de hand gevormd met een vlakke bodem. Een verticale versiering is met een stokje

aangebracht. De binnenkant is gedeeltelijk beschilderd met een onregelmatig patroon, waarvan de contouren geaccentueerd zijn.

De pot werd in Roesbrugge-Haringe gevonden. Daar werd tevens een priem, een kookpot, een kan, en een slingersteen uit de zelfde periode gevonden.

Op dezelfde plaats werden verschillende wandfragmenten van kookpotten gevonden.

Onder nummer 6 zien we fragmenten van potten die in de Westouterstraat – aan de Meulenwal’

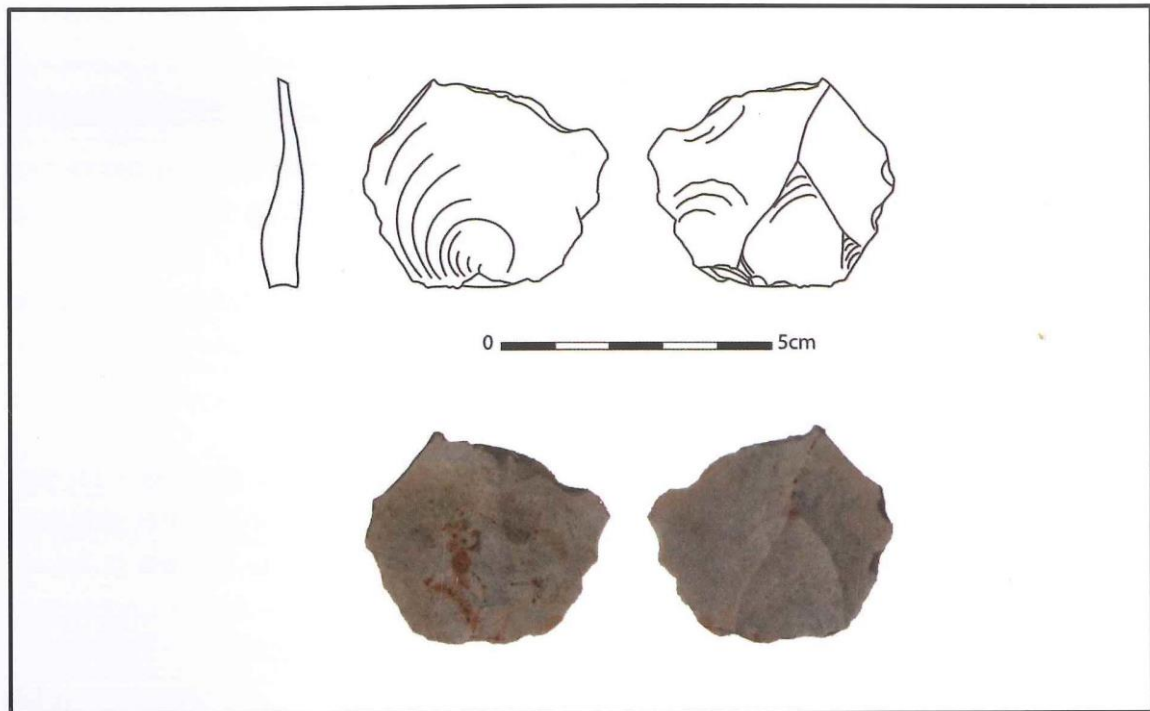
gevonden werden.

Het zijn twee halsfragmenten met duimindrukken en een wand met een indrukversiering. Belangrijk is – zo schrijft men – dat bij dit vonstenensemble één scherf van terra sigillata gevonden werd, wat handelsrelaties van de plaatselijke bevolking met de Romeinen

laat veronderstellen. Deze scherven werden gedateerd circa de 1ste eeuw voor Christus.

*Bij de opgravingen op de markt 2010 – 2011*¹ werden er een aantal silexvondsten gedaan, waarvan er één mogelijk een laat-neolithische schrabber zou zijn (datering prof. Dr. Philippe Crombé).

Figuur 28: Tekening van de afslag gevonden in spoor 429.

¹ Basisrapport – Archeologische opgraving Poperinge Grote >Markt – Trommelmans Raf, Bracke Maarten, Wyns Wendy – Monument Vanderkerckhove- Rapport 2014/24

Opgraving in de Koestraat – Poperinge

We keren even terug naar de Koestraat.

Dank zij de goede diensten van Carlo Jengember – onze archeologie - watcher – kregen we de website door van BAAC – een onafhankelijk cultuurhistorisch onderzoeksbureau – die onder andere te Poperinge in de Koestraat de opgraving deden. We nemen het hier volledig over:

Poperinge – Koestraat

Poperinge – Koestraat

De onderzoekslocatie Poperinge-Koestraat bevindt zich nabij de stadskern van Poperinge. In het hoger gelegen deel van het plangebied (de noordoost zijde) zijn sporen aangetroffen van rituele en/of funeraire contexten uit de late bronstijd tot de midden-Romeinse tijd. Uit de

late middeleeuwen/nieuwe tijd bevinden zich aan deze zijde van het plangebied sporen van een hopveld. In het hele plangebied, maar vooral in het lager gelegen zuidwesten, zijn grote hoeveelheden laat-middeleeuwse (afval)kuilen aangetroffen.

0 10 cm

*Portret van een oude keikop –
Poperingenaar?*

Op het hoogste deel van het plangebied is een lichtgrijze greppel met een afgerond rechthoekige vorm aangetroffen. In een aantal coupes zijn twee opvullingsfasen van de greppel waargenomen.

Mogelijk lag aan weerszijden van de greppel een ophoging, die was opgericht

met de uitgeworpen grond.

In de noordwestelijke lengtezijde van het monument is een vermoedelijke opening of drempel in de greppel waargenomen. Hoe deze doorgangsconstructie er uit zag, is niet duidelijk.

In één van de coupes is onder de zuidoostelijke lengtezijde van de greppel een diepe schachtvormige kuil waargenomen. De betekenis van deze kuil is onbekend. Het zou kunnen gaan om een waterput of cisterne; ook een rituele betekenis valt niet uit te sluiten, maar ook hiervoor ontbreken bewijzen.

Uit de gecombineerde dateringen van het aardewerk en de reeks 14C-dateringen kan worden geconcludeerd dat de greppel ergens in de 11e of 12e eeuw v.Chr. is aangelegd, waarna een tweede opvullingssequentie plaatsvond. De tweede opvulling (van sommige delen van de greppel) heeft rond de 10e eeuw v.Chr. plaatsgevonden.

Binnen de greppel is een kuil aangetroffen met in de onderste vulling drie fragmenten handgevormd Romeins gedraaid aardewerk. Samen met een 14C-datering van het aangetroffen houtskool uit de onderste vulling kon de kuil gedateerd worden in de vroeg-Romeinse tijd (circa 50 voor tot 70 na Chr.).

Vanwege de hoge ligging in het landschap en het ontbreken van nederzettingssporen in de nabijheid van de greppelstructuur wordt uitgegaan van een rituele functie van het monument. Het monumentale karakter, de aanwezigheid van intentionele deposities in de greppel en het ontbreken van graven binnen of buiten de greppel uit dezelfde periode, zijn aanwijzingen voor een primaire functie als cultusplaats. Daarbij moet wel opgemerkt worden dat het mogelijk is dat een eventueel graf binnen de omgreppeling niet bewaard is gebleven. Tevens ontbreekt bewijs voor het duiden van rituelen die hier werden uitgevoerd.

Op korte afstand (1,3 m) van de greppelstructuur is een kringgreppel aangetroffen met een diameter van circa 6,5 m. Op basis van enkele scherven uit de kernvulling en de typologische toewijzing van de structuur dateert deze greppel uit de ijzertijd, hoewel een datering in de late bronstijd niet geheel valt uit te sluiten. Uit de coupes blijkt dat binnen de greppel een fors heuvellichaam was opgericht. Binnen de kringgreppel is het restant van een graf aangetroffen

waarvan de resten helaas niet te dateren waren.

Tenslotte zijn er op dit hoogste deel van het plangebied **drie Romeinse graven** aangetroffen. Twee graven konden worden gedateerd tussen het eind van de 1e en het begin van de 3e eeuw na Chr. Eén van deze graven bevatte een compleet onverbrand potje. Het derde graf stamt mogelijk uit dezelfde periode.

Uit de periode vanaf de midden-Romeinse tijd tot de late middeleeuwen zijn geen vondsten of sporen aangetroffen. Vanaf de late middeleeuwen was het plangebied weer in gebruik. Een grote hoeveelheid (grote) kuilen met een aanzienlijke hoeveelheid aardewerk lijken het resultaat te zijn van afvaldump op de achtererven van woonhuizen die aan de huidige Casselstraat waren gebouwd. Deze zone werd begrensd door een greppel, die waarschijnlijk dienst heeft gedaan als perceelsgrens. Mogelijk is dit een voortzetting van de perceelindeling uit de late middeleeuwen.

Waarschijnlijk zijn de kuilen het resultaat van leemwinning ten behoeve van huisbouw, vermoedelijk langs de Casselstraat. De gewonnen leem kan zijn gebruikt voor de constructie van vakwerkhuisen, een techniek waarvan ook nu nog veel voorbeelden zijn bewaard in en rond Poperinge. Deze kuilen zijn vermoedelijk vrij kort na ontgraving gedempt

met gebruiksfval.

Aan de noordwestkant van het plangebied zijn de kuilen met middeleeuws materiaal minder talrijk, kleiner en liggen ze meer verspreid. Wel werden hier rijen paalkuilen van hopstaken aangetroffen, wat wijst op de aanwezigheid van een hopveld in de late middeleeuwen. Het veld lag zuidoost-noordwest, wat betekent dat het de oriëntatie van het perceel volgde en met de korte zijde richting de Casselstraat lag.

Uit de nieuwe tijd zijn slechts een paar kuilen aangetroffen met aardewerk uit de 17e en 18e eeuw, **waaronder een kuil met een diameter van circa 20 m. Deze kuil is geïnterpreteerd als blusvijver.**

Uit de 20e eeuw zijn in het vooronderzoek en het huidige onderzoek twee kuilen aangetroffen met militaria en huisafval. Dit zijn waarschijnlijk kuilen uit de Eerste Wereldoorlog.

De kledij en de schoenen van de Kelten

Een 'kelt' op de rommelmarkt aan het 'mysterie' op de Abeelse Weg – anno 2018 – in wol en linnen gekleed – met een spintolletje in zijn hand.

De Keltische heren droegen de volgende kledij:

- Tunie – een lang soort T-shirt die gedragen werd aan het bovenlijf
- Braeci – soort broek
- Riemen – 1 om de broek op te houden en de ander rond de tuniek
- Zakje – hangt aan de riem, inhoud: persoonlijke spullen
- Schoenen- werden gedragen ter bescherming
- mantel- werd over de schouders gelegd

De Keltische mannen droegen lange broeken, de braeci genoemd, met pijpen en lussen eraan

om te voorkomen dat ze tijdens het paardrijden zouden opkruipen. Boven de broeken droegen ze gewoonlijk hemden met lange mouwen, de tunica genaamd. Ze droegen soms ook mantels. Er waren 2 soorten. De eerste was een licht stuk kleding die over de schouders werd gedragen en vastgemaakt met borstspelden. De tweede was een zwaardere mantel en had een kap. Deze werd gedragen in de winter om zich te verwarmen en om droog te blijven als het regende. Die bestond uit 2 lagen, waarvan de buitenste laag gemaakt was uit ruwe wol, die mogelijk geolied was. De binnenste laag was lichter en in een fel kleur geschilderd.

De Keltische heren – hier rechts – dronken in 2018 reeds 'cola' maar voor de rest zijn ze in hun broek en tuniek – historisch verantwoord gekleed.

De schoenen worden uit één stuk leder gemaakt – hier is men al halfweg het proces. De hiel is langs achter reeds dichtgenaaid. Sommige schoenen werden volgens deze groep verstevigd met een tweede lederen zool. Andere werden met een houten zool versterkt. Deze schoenen zijn alleszins heel kunstig.

De meeste schoenen in het Ijzeren tijdperk bestonden uit 1 stuk leder. Het design is uiterst simpel, maar ze waren comfortabel en beschermden de voeten goed. De schoenen werden wel beschadigd bij grind en dit was pijnlijk voor de voeten. Wanneer de schoenen voor de eerste keer gedragen werden, dopte men ze in water en lieten ze drogen terwijl ze

de schoenen droegen. Zo namen ze de vorm van je voeten aan.

In hun schoenen droegen de Kelten wollen kousen.

De Keltische vrouwen droegen de volgende kledij:

- Tuniek- een lang soort T-shirt die gedragen werd aan het bovenlijf

- Peplos- buisvormige jurk zonder mouwen

- Rok -rond het middel om de benen te bedekken

- Riem – werd gedragen rond het middel

- Zakje – inhoud: persoonlijk, werd gedragen aan de riem

- Mantel – werd gedragen rond de schouders

De Keltische vrouwen droegen een peplos die bestond uit twee rechthoekige stukken stof, die aan de zijken vastgemaakt werden. Vaak is er ook sprake van een geruite wikkelrok die men op de kuit of de enkels droeg om modderspatten te voorkomen. Men gebruikte dezelfde stoffen als bij de mannen.

De vrouwen hadden, zoals de ‘moderne vrouwen’, ook

verschillende accessoires bij zich. Deze bewaarden ze in een schoudertas, die vervaardigd was in leder.

In hun schoudertas zaten persoonlijke dingen, zoals verschillende juwelen die bestonden uit zilver en goud, kammen uit beenderen en hout, make-up, messen, die dienden om te eten en amuletten die dienden om de wraak van de goden en geesten af te wenden. (De accessoires worden in het hoofdstukje sieraden uitgebreider behandeld.)

De kleren werden vervaardigd uit inlandse wol, linnen of bont. Alleen de rijken gebruikten soms zijde.

Ze werden in alle kleuren geweven: rood, paars, zilver of goud, stoffen met spiralen, strepen,

bloemen, zonnen of met allerlei grillige figuren. In die tijd bestonden er geen knopen of ritsen, maar gebruikte men veiligheidsspelden (sluitspelden), de *fibulae* genoemd.

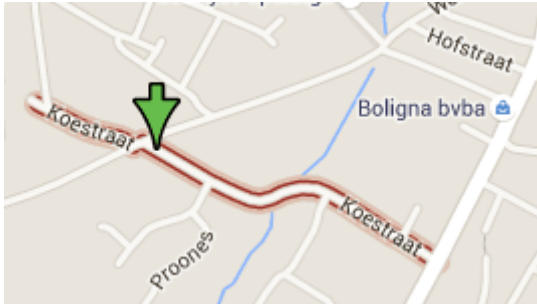

Een 'Keltische' trekkar – met volle wielen. In de kar ligt er een oefenspeer en een pels.

De 'koestraat' en de 'Hondstraat'

Koestraat

We vinden het eerst de 'Koestraat' in een halm van de 8ste juli 1560. Zoals we konden zien op de Zwynlandkaart van 1599 ligt het Koestraatje langs het vroegere Onze Lieve Vrouw Rekhoof, de plaats waar de voorgaande opgravingen plaats vonden.

De 'halm' luidt als volgt:

8 juli 1560 – Koestraatje en de Werf – Halmen SAP 364

Ghelein Beaugrant heeft ghecocht jehens **Jacop Merien** de helft van eenen stede, ervffe ene cathelen – groene ende drooghe – ligghende up de wervf daer **Jan Pardon** zyn scoenevader nu woent – groot van ervffe vyff lynnen – streckende van westen langhs **tcoestratken** – van oosten ende zuuden jehens dervffe van **Gillis Pieren** – van norden up **de Werfstrate** ghelast de helft vande erffe in byleven van twyf van Jan

Pardon zyn schoenmoeder

Omme de somme van xxxviij pond grooten gheret ghelt

Twee gouden croonen voer zyn wyf een hoofcleet

Ende vij pond parisis te lyfcoope ten laste van de blivere

Ghealmpt vorts over erffe den viij dach van hoymant int jaer xvc lx

K. deSchottere

De betekenis van de 'Koestraat' is dus eenvoudig – de straat die naar de 'coe' liep'.

Als we internet raadplegen, zien we dat er verschillende steden – waaronder Rumbeke, Oudenaarde, Gent maar ook Maastricht een 'Koestraat' kenden.

Maar wat is de 'coe' die op zoveel plaatsen voorkwam?

Eerst moeten we ons bewust zijn van het feit dat we dat niet mogen uitspeken als de moderne tweeklank 'oe' maar al de verlengde 'o'. Dit betekent dat het een 'coo...' was en geen 'koe'.

Maar goed wat is een 'coo?' of is het 'cooch' of 'koog'?

Koog vinden we in het Woordenboek van de Nederlandse Taal uitgelegd als volgt:

KOOG

Woordsoort: znw.

Modern lemma: koog

znw. Mnl. cooch.

Buitendijksch land. Alleen nog als plaatsnaam en in plaats- en familienamen bewaard. *Koog* is de hollandsche vorm naast het blijkbaar zeer vroeg aan het Friesch ontleende *kaag* (ofri. *kâch*, nfri. *keech*). De beide vormen werden, naar het schijnt, eertijds in Holland naast en door elkaar gebruikt. Zie verder KAAG (I).

© 2007 INL. Artikel gepubliceerd in 1940.

We zien dat we in het middelnederlands dit woord terug vinden , geschreven als 'cooch'.

- 1) Buitendijks 2) Buitendijks aangeslibd land 3) Buitendijks land 4) Buitendijkse grond
- 5) Buitendijksland 6) Ingedijkt land 7) Kleine polder 8) Oude naam voor polder

Dezelfde 'Koog' vinden we uiteindelijk ook het woord 'Koksijde'.

De Koestraat liep dus naar de 'koog' of het buitendijks land of de kleine polder.

Kunnen we het 'Onze Lieve Vrouwerekhof zien als een kleine polder? Dat denk ik wel.

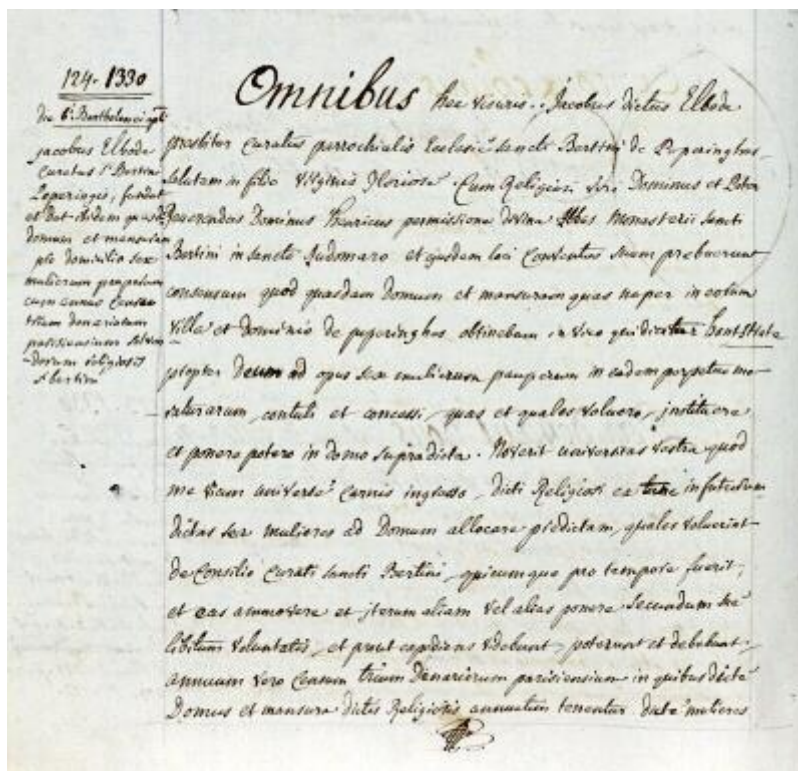
De Hondstraat

*Een ander heel oud toponiem te Poperinge dat nog altijd in gebruik is, zit waarschijnlijk de 'on' van **de Hontstraat**.*

*Voor de betekenis hiervan gaan we te rade bij de paper 'Ontstaan van Honte, Zwin en Oosterschelde' waarin men op zoek gaat naar de oorsprong van de Honte die ooit als deel van de Schelde functioneerde. Daar uit leren we dat de benaming (H)ont(e) van **Keltische***

oorsprong is, zoals de namen van vele rivieren in onze streken, en werd afgeleid van het woord 'onno' dat moerasven of poel betekende.

Daarmee is de Hondstraat, zoals ze nu genoemd wordt, misschien wel het oudste toponiem te Poperinge dat we nog altijd gebruiken.

*De 'Hontstrate' komen we voor het eerst tegen in een akte van de 'Cartulaire de Saint-Bertin, volume 4, blz. 244-245' uit het **jaar 1330**. Daar haalt **Haigneré** de onderstaande akte nr. 124 aan, die terug te vinden is in de registers van abt Dom*

Dewitte.